EUROPEISKA
KOMMISSIONEN

Bryssel den 24.5.2023
COM(2023) 615 final

Rekommendation till

RÅDETS REKOMMENDATION

om Litauens nationella reformprogram 2023 med avgivande av rådets yttrande om Litauens stabilitetsprogram 2023

{SWD(2023) 615 final}

Rekommendation till

RÅDETS REKOMMENDATION

om Litauens nationella reformprogram 2023 med avgivande av rådets yttrande om Litauens stabilitetsprogram 2023

EUROPEISKA UNIONENS RÅD UTFÄRDAR DENNA REKOMMENDATION

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artiklarna 121.2 och 148.4,

med beaktande av rådets förordning (EG) nr 1466/97 av den 7 juli 1997 om förstärkning av övervakningen av de offentliga finanserna samt övervakningen och samordningen av den ekonomiska politiken[1], särskilt artikel 5.2,

med beaktande av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1176/2011 av den 16 november 2011 om förebyggande och korrigering av makroekonomiska obalanser[2], särskilt artikel 6.1,

med beaktande av Europeiska kommissionens rekommendation,

med beaktande av Europaparlamentets resolutioner,

med beaktande av Europeiska rådets slutsatser,

med beaktande av sysselsättningskommitténs yttrande,

med beaktande av ekonomiska och finansiella kommitténs yttrande,

med beaktande av yttrandet från kommittén för socialt skydd,

med beaktande av yttrandet från kommittén för ekonomisk politik, och

av följande skäl:

(1) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/241[3], genom vilken faciliteten för återhämtning och resiliens inrättades, trädde i kraft den 19 februari 2021. Faciliteten för återhämtning och resiliens ger ekonomiskt stöd till medlemsstaterna för genomförandet av reformer och investeringar och utgör en finanspolitisk impuls som finansieras av EU. I enlighet med europeiska planeringsterminens prioriteringar bidrar den till den ekonomiska och sociala återhämtningen och till genomförandet av hållbara reformer och investeringar, i synnerhet för att främja den gröna och den digitala omställningen och göra medlemsstaternas ekonomier mer resilienta. Den bidrar också till att stärka de offentliga finanserna och stimulera tillväxt och sysselsättning på medellång och lång sikt, förbättra den territoriella sammanhållningen inom EU och stödja det fortsatta genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Det högsta ekonomiska bidraget per medlemsstat inom ramen för faciliteten för återhämtning och resiliens uppdaterades den 30 juni 2022, i enlighet med artikel 11.2 i förordning (EU) 2021/241.

---

1 EGT L 209, 2.8.1997, s. 1.
2 EUT L 306, 23.11.2011, s. 25.
3 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/241 av den 12 februari 2021 om inrättande av faciliteten för återhämtning och resiliens (EUT L 57, 18.2.2021, s. 17).

(2) Den 22 november 2022 antog kommissionen 2023 års årliga översikt över hållbar tillväxt[4], vilket utgjorde starten på 2023 års europeiska planeringstermin. Den 23 mars 2023 godkände Europeiska rådet prioriteringarna i översikten kring de fyra principerna för konkurrenskraftig hållbarhet. Den 22 november 2022 antog kommissionen, på grundval av förordning (EU) nr 1176/2011 även 2023 års rapport om förvarningsmekanismen, enligt vilken Litauen var en av de medlemsstater som kunde påverkas eller riskerade att påverkas av obalanser och skulle bli föremål för en fördjupad granskning. Samma dag antog kommissionen också ett yttrande om 2023 års utkast till budgetplan för Litauen. Kommissionen antog också en rekommendation till rådets rekommendation om den ekonomiska politiken i euroområdet, som rådet antog den 16 maj 2023, liksom förslaget till 2023 års gemensamma sysselsättningsrapport med en analys av genomförandet av riktlinjerna för sysselsättningspolitiken och principerna i den europeiska pelaren för sociala rättigheter, som rådet antog den 13 mars 2023.

(3) EU:s ekonomier uppvisar visserligen en anmärkningsvärd resiliens, men den geopolitiska situationen har fortfarande en negativ påverkan. EU står fullt solidariskt med Ukraina och därmed är EU:s ekonomiska och sociala agenda inriktad på att på kort sikt minska de negativa effekterna av energichocker, både för utsatta hushåll och företag, och på att på medellång sikt fortsätta satsningarna på den gröna och den digitala omställningen, stödja en hållbar tillväxt för alla, skydda makroekonomisk stabilitet och öka resiliensen. Den är också starkt inriktad på att öka EU:s konkurrenskraft och produktivitet.

(4) Den 1 februari 2023 lade kommissionen fram meddelandet *En industriplan i den gröna given för nettonollåldern*[5] för att öka konkurrenskraften för EU:s nettonollindustri och stödja en snabb omställning till klimatneutralitet. Planen kompletterar de pågående insatserna inom ramen för den europeiska gröna given och REPowerEU. Målet med planen är att skapa bättre förutsättningar för att utöka EU:s tillverkningskapacitet vad gäller den nettonollteknik och de nettonollprodukter som behövs för att EU:s ambitiösa klimatmål ska uppnås, och även att säkerställa tillgång till relevanta kritiska råvaror, bland annat genom att diversifiera anskaffningen, exploatera geologiska resurser på lämpligt sätt i medlemsstaterna och maximera återvinningen av råvaror. Planen bygger på fyra pelare: ett förutsebart och förenklat regelverk, snabbare tillgång till finansiering, ökad kompetens och öppen handel för resilienta leveranskedjor. Den 16 mars 2023 lade kommissionen också fram meddelandet *EU:s konkurrenskraft på lång sikt, efter 2030*[6], som är uppbyggt kring nio ömsesidigt förstärkande faktorer med målet att arbeta för ett tillväxtfrämjande regelverk. I meddelandet fastställs politiska prioriteringar i syfte att aktivt säkerställa strukturella förbättringar, välfokuserade investeringar och regleringsåtgärder för EU:s och dess medlemsstaters konkurrenskraft på lång sikt. Rekommendationerna nedan bidrar till att hantera dessa prioriteringar.

(5) Europeiska planeringsterminen 2023 fortsätter att utvecklas i takt med genomförandet av faciliteten för återhämtning och resiliens. Ett fullständigt genomförande av återhämtnings- och resiliensplanerna är fortfarande viktigt för att de politiska prioriteringarna inom ramen för den europeiska planeringsterminen ska ge resultat, eftersom planerna behandlar alla eller en betydande del av de relevanta landsspecifika rekommendationer som utfärdats på senare år. De landsspecifika rekommendationerna

4 COM(2022) 780 final.
5 COM(2023) 62 final.
6 COM(2023) 168 final.

från 2019, 2020 och 2022 är dessutom lika relevanta för återhämtnings- och resiliensplaner som granskats, uppdaterats eller ändrats i enlighet med artiklarna 14, 18 och 21 i förordning (EU) 2021/241.

(6) REPowerEU-förordningen[7] antogs den 27 februari 2023 och målet är att snabbt fasa ut EU:s beroende av import av ryska fossila bränslen. Detta kommer att bidra till energitrygghet och diversifiering av EU:s energiförsörjning, samtidigt som användningen av förnybar energi, energilagringskapaciteten och energieffektiviteten ökar. Med förordningen får medlemsstaterna möjlighet att lägga till ett nytt REPowerEU-kapitel i sina nationella återhämtnings- och resiliensplaner för att på så sätt finansiera viktiga reformer och investeringar som ska bidra till att målen för REPowerEU uppnås. Dessa kommer också att bidra till att öka konkurrenskraften för EU:s nettonollindustri enligt vad som anges i industriplanen i den gröna given för nettonollåldern, och till att hantera de energirelaterade landsspecifika rekommendationer som utfärdats till medlemsstaterna 2022 och, i förekommande fall, 2023. Med REPowerEU-förordningen införs en ny kategori icke återbetalningspliktigt ekonomiskt stöd som görs tillgängligt för medlemsstaterna för att de ska kunna finansiera nya energirelaterade reformer och investeringar inom ramen för sina återhämtnings- och resiliensplaner.

(7) Den 8 mars 2023 antog kommissionen ett meddelande med finanspolitisk vägledning för 2024. Det syftar till att stödja utarbetandet av medlemsstaternas stabilitets- och konvergensprogram och därigenom stärka samordningen av politiken[8]. Kommissionen erinrade om att stabilitets- och tillväxtpaktens allmänna undantagsklausul kommer att avaktiveras i slutet av 2023, och efterlyste en finanspolitik under 2023–2024 som säkerställer en hållbar skuldsättning på medellång sikt och ökar den potentiella tillväxten på ett hållbart sätt. Medlemsstaterna uppmanades att i sina stabilitets- och konvergensprogram för 2023 ange hur deras finanspolitiska planer kommer att säkerställa att referensvärdet för underskottet på 3 % av BNP respekteras liksom en realistisk och kontinuerlig skuldminskning, eller att skulden ligger kvar på försiktiga nivåer på medellång sikt. Kommissionen uppmanade medlemsstaterna att fasa ut de nationella finanspolitiska åtgärder som införts för att skydda hushåll och företag mot energiprischocker, med början med de minst riktade åtgärderna. Kommissionen angav att om det skulle behövas en förlängning av stödåtgärderna på grund av ett förnyat energipristryck bör medlemsstaterna, i högre grad än vad som gjorts tidigare, rikta sådana åtgärder till utsatta hushåll och företag. Kommissionen föreslog att de finanspolitiska rekommendationerna skulle kvantifieras och differentieras och formuleras utifrån primära nettoutgifter så som föreslagits i dess meddelande om riktlinjer för en reform av EU:s ramverk för ekonomisk styrning[9]. Alla medlemsstater rekommenderades att fortsätta att skydda nationellt finansierade investeringar och säkerställa att faciliteten för återhämtning och resiliens och andra EU-medel används på ett ändamålsenligt sätt, särskilt mot bakgrund av målen för den gröna och den digitala omställningen och resiliensen. Kommissionen angav att den kommer att föreslå rådet att inleda underskottsbaserade förfaranden vid alltför stora underskott under våren 2024 på grundval av utfallet för 2023, i enlighet med gällande lagstiftning.

---

7 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/435 av den 27 februari 2023 om ändring av förordning (EU) 2021/241 vad gäller REPowerEU-kapitel i planer för återhämtning och resiliens och om ändring av förordningarna (EU) nr 1303/2013, (EU) 2021/1060 och (EU) 2021/1755 samt direktiv 2003/87/EG (EUT L 63, 28.2.2023, s. 1).

8 COM(2023) 141 final.

9 COM(2022) 583 final.

(8) Den 26 april 2023 lade kommissionen fram lagstiftningsförslag för att införa en heltäckande reform av EU:s regler för ekonomisk styrning. Huvudsyftet med förslagen är att säkerställa en mer hållbar offentlig skuldsättning och att främja en hållbar och inkluderande tillväxt genom reformer och investeringar. Förslagen är tänkta att ge medlemsstaterna mer kontroll över utformningen av sina planer på medellång sikt, samtidigt som det införs en striktare ordning för efterlevnadskontrollen för att se till att medlemsstaterna verkligen fullgör de åtaganden som de gjort i sina finans- och strukturpolitiska planer på medellång sikt. Målet är att slutföra lagstiftningsarbetet 2023.

(9) Den 14 maj 2021 lämnade Litauen in sin nationella återhämtnings- och resiliensplan till kommissionen i enlighet med artikel 18.1 i förordning (EU) 2021/241. Kommissionen har med stöd av artikel 19 i förordning (EU) 2021/241 bedömt återhämtnings- och resiliensplanens relevans, ändamålsenlighet, effektivitet och enhetlighet i enlighet med bedömningsriktlinjerna i bilaga V till den förordningen. Den 20 juli 2021 antog rådet sitt beslut om godkännande av bedömningen av återhämtnings- och resiliensplanen för Litauen[10]. Delutbetalningarna ska verkställas på villkor att kommissionen fattar ett beslut i enlighet med artikel 24.5 i förordning (EU) 2021/241 om att Litauen på ett tillfredsställande sätt har uppnått de relevanta delmål och mål som angetts i rådets genomförandebeslut. För att delmålen och målen ska anses ha uppnåtts på ett tillfredsställande sätt får delmål och mål som tidigare uppnåtts inte ha upphävts.

(10) Den 27 april 2023 lämnade Litauen in sitt nationella reformprogram för 2023 och den 28 april 2023 sitt stabilitetsprogram för 2023, i enlighet med artikel 4.1 i förordning (EG) nr 1466/97. De båda programmen har bedömts samtidigt för att deras inbördes kopplingar ska kunna beaktas. I enlighet med artikel 27 i förordning (EU) 2021/241 ska Litauens halvårsvisa rapporter om framstegen avseende målen i återhämtnings- och resiliensplanen också återspeglas i 2023 års nationella reformprogram.

(11) Den 24 maj 2023 offentliggjorde kommissionen 2023 års landsrapport för Litauen[11]. Den innehöll en bedömning av hur väl Litauen hade lyckats med de relevanta landsspecifika rekommendationer som rådet antog mellan 2019 och 2022, och en utvärdering av landets genomförande av återhämtnings- och resiliensplanen. Utifrån denna analys konstaterades i landsrapporten brister i fråga om de utmaningar som inte eller endast delvis hade åtgärdats genom återhämtnings- och resiliensplanen, och även nya och framväxande utmaningar. I landsrapporten behandlades också Litauens framsteg avseende genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter och med att uppnå EU:s överordnade mål för sysselsättning, kompetens och fattigdomsbekämpning, liksom framstegen med att nå FN:s mål för hållbar utveckling.

(12) Kommissionen har gjort en fördjupad granskning av Litauen enligt artikel 5 i förordning (EU) nr 1176/2011 och offentliggjorde resultatet den 24 maj 2023[12]. Kommissionen drog slutsatsen att Litauen inte har makroekonomiska obalanser. På senare tid har sårbarheterna ökat i synnerhet när det gäller priskonkurrens, utrikessaldon och utvecklingen av huspriser, men de verkar för närvarande vara under kontroll. Ekonomin påverkades kraftigt av energiprischocken, med snabbt stigande inflation, men Litauens konkurrenskraft beräknas långsamt återhämta sig i takt med att

---

10 Rådets genomförandebeslut av den 20 juli 2021 om godkännande av bedömningen av Litauens återhämtnings- och resiliensplan (ST 10477/2021, ST 10477/2021 ADD 1).

11 SWD(2023) 615 final.

12 SWD(2023) 637 final.

energipriserna sjunker. Bytesbalansen försämrades markant 2022 genom de stigande energiimportpriserna, men beräknas återställa sig detta år. Framöver kommer lätta underskott i bytesbalansen inte att äventyra den finansiella nettoutlandsställningen, med tanke på landets sunda stockuppgifter. Trots detta riskerar inflationen och lönetrycket, om de håller i sig, att göra Litauen mindre konkurrenskraftigt, särskilt som kärninflationen ligger långt över genomsnittet i euroområdet. Huspriserna har stigit kraftigt sedan pandemin, men det finns inga belägg för övervärdering och priserna håller nu på att dämpas genom räntehöjningarna och den pågående ekonomiska recessionen. Vidare är hushållens skuldsättning låg, och banksektorn är välkapitaliserad, mycket lönsam och har låga nödlidande lån. Den politiska miljön är på det hela taget gynnsam, även om en del politiska strategier skulle kunna vara till nytta för att bemöta riskerna från de sårbarheter som konstaterats. Här skulle fortsatt kontracyklisk finanspolitik och makrotillsyn, förstärkt vid behov, kunna spela en stor roll. Samtidigt kan mer fokus på att gynna konkurrenskraften på den inhemska marknaden, och politik för att höja kvaliteten och kvantiteten på arbetskraften, bidra till hanteringen av trycket på priser och enhetsarbetskostnader.

(13) Enligt uppgifter som validerats av Eurostat[13] minskade Litauens offentliga underskott från 1,2 % av BNP 2021 till 0,6 % 2022, medan den offentliga skulden sjönk från 43,7 % av BNP i slutet av 2021 till 38,4 % i slutet av 2022.

(14) Saldot i de offentliga finanserna har påverkats av de finanspolitiska åtgärder som vidtagits för att mildra de stigande energiprisernas ekonomiska och sociala effekter. Under 2022 omfattade sådana intäktsminskande åtgärder momsersättningar för fjärrvärme för hushåll, medan de utgiftshöjande åtgärderna inbegrep pristak på eltaxor för både hushållskunder och andra kunder och på naturgastaxorf ör hushållskunder, samt subventioner till företag verksamma i sektorer som drabbades av höga energipriser. Kommissionen uppskattar nettobudgetkostnaden för dessa åtgärder till 1,3 % av BNP 2022. Saldot i de offentliga finanserna har också påverkats av budgetkostnaderna för tillfälligt skydd för fördrivna personer från Ukraina, som beräknas uppgå till 0,3 % av BNP 2022. Samtidigt sjönk den uppskattade kostnaden för tillfälliga covid-19-åtgärder till 0,4 % av BNP 2022, från 0,6 % 2021.

(15) Den 18 juni 2021 rekommenderade rådet Litauen[14] att under 2022 upprätthålla en stödjande inriktning på finanspolitiken, inbegripet den impuls som ges genom faciliteten för återhämtning och resiliens, samt att upprätthålla nationellt finansierade investeringar. Rådet rekommenderade också Litauen att hålla ökningen av nationellt finansierade löpande utgifter under kontroll.

(16) Enligt kommissionens beräkningar var finanspolitikens inriktning[15] under 2022 kontraktiv: 0,9 % av BNP, vilket var lämpligt mot bakgrund av hög inflation. Som rådet rekommenderat fortsatte Litauen att stödja återhämtningen med investeringar som skulle finansieras av faciliteten för återhämtning och resiliens. De utgifter som finansierades med bidrag från faciliteten för återhämtning och resiliens och andra EU-

---

13 Eurostats euroindikatorer 47/2023, 21.4.2023.

14 Rådets rekommendation av den 18 juni 2021 med avgivande av rådets yttrande om Litauens stabilitetsprogram 2021, EUT C 304, 29.7.2021, s. 68.

15 Finanspolitikens inriktning mäts som förändringen i primära utgifter (ej inräknat diskretionära åtgärder på inkomstsidan), exklusive covid-19-relaterade tillfälliga krisåtgärder men inbegripet utgifter som finansieras med icke-återbetalningspliktigt stöd (bidrag) från faciliteten för återhämtning och resiliens och andra EU-medel, i förhållande till den potentiella tillväxten på medellång sikt, Mer information finns i ruta 1 i de statistiska tabellerna över de offentliga finanserna.

medel uppgick till 1,1 % av BNP 2022 (1,3 % av BNP 2021). Nationellt finansierade investeringar gav ett neutralt bidrag till finanspolitikens inriktning[16]. Litauen upprätthöll därmed de nationellt finansierade investeringarna, så som rådet rekommenderade. Samtidigt gav ökningen av nationellt finansierade primära löpande utgifter (ej inräknat nya åtgärder på inkomstsidan) ett kontraktivt bidrag på 0,9 procentenheter till finanspolitikens inriktning. Litauen höll därmed ökningen av nationellt finansierade löpande utgifter under tillräcklig kontroll.

(17) Det makroekonomiska scenario som ligger till grund för budgetprognoserna i stabilitetsprogrammet är realistiskt. Regeringen beräknar att BNP i fasta priser kommer att öka med 0,5 % 2023 och med 3,0 % 2024. I jämförelse visar kommissionens vårprognos 2023 samma tillväxt i BNP i fasta priser på 0,5 % 2023 men en lägre tillväxt i BNP i fasta priser på 2,7 % 2024, främst på grund av en konsumtions- och investeringstillväxt som beräknas vara relativt långsammare 2024.

(18) I stabilitetsprogrammet för 2023 räknar regeringen med att det offentliga underskottet kommer att stiga till 2,2 % av BNP 2023. Försämringen under 2023 beror främst på utgiftshöjande åtgärder som syftar till att stödja låginkomsthushåll (t.ex. höjda sociala förmåner och pensioner), plus beräknade lägre intäkter från skatter och sociala avgifter (som andel av BNP). Enligt programmet förväntas den offentliga skuldkvoten sjunka från 38,4 % i slutet av 2022 till 37,8 % i slutet av 2023. Kommissionens vårprognos 2023 visar ett offentligt underskott på 1,7 % av BNP för 2023. Detta är lägre än det underskott som beräknats i stabilitetsprogrammet, främst på grund av högre beräknade intäkter från sociala avgifter och något lägre beräknade offentliga utgifter för insatsförbrukning och investeringar. Kommissionens vårprognos 2023 visar en lägre offentlig skuldkvot, 37,1 % i slutet av 2023. Skillnaden beror på ett lägre beräknat offentligt underskott.

(19) Saldot i de offentliga finanserna 2023 förväntas fortsätta att påverkas av de åtgärder som vidtagits för att mildra de ekonomiska och sociala effekterna av de stigande energipriserna. De utgörs av åtgärder som förlängts från 2022 (framför allt pristak på el- och naturgastaxor för både hushållskunder och andra kunder). Nettobudgetkostnaden för stödåtgärderna beräknas i kommissionens vårprognos 2023 uppgå till 0,7 % av BNP 2023[17]. Åtgärderna 2023 verkar inte vara inriktade på utsatta hushåll eller företag och bevarar inte fullt ut prissignalen för att minska energiefterfrågan och öka energieffektiviteten. Till följd av detta finns det inga riktade stödåtgärder som ska beaktas vid bedömningen av efterlevnaden av den finanspolitiska rekommendationen för 2023. Budgetkostnaderna för tillfälligt skydd för fördrivna personer från Ukraina beräknas ligga stabilt jämfört med 2023: 0,3 % av BNP.

(20) Den 12 juli 2022 rekommenderade rådet Litauen[18] att vidta åtgärder för att under 2023 säkerställa att tillväxten i de nationellt finansierade primära löpande utgifterna är i linje med en neutral inriktning på politiken[19], med beaktande av ett fortsatt tillfälligt och riktat stöd till de hushåll och företag som drabbas hårdast av de höjda energipriserna och till människor som flyr från Ukraina. Litauen bör vara redo att

---

16 Övriga nationellt finansierade kapitalutgifter gav ett expansivt bidrag på 0,2 procentenheter av BNP.

17 Siffran motsvarar de årliga budgetkostnaderna för dessa åtgärder, inbegripet löpande inkomster och utgifter liksom i förekommande fall åtgärder avseende kapitalutgifter.

18 Rådets rekommendation av den 12 juli 2022 om Litauens nationella reformprogram 2022 med avgivande av rådets yttrande om Litauens stabilitetsprogram 2022 *(EUT C 334, 1.9.2022, s. 120)*.

19 Enligt kommissionens vårprognos 2023 beräknas Litauens potentiella produktionstillväxt på medellång sikt (10-årigt genomsnitt), som används för att mäta finanspolitikens inriktning, uppgå till 14,0 % i nominella termer.

anpassa de löpande utgifterna efter den föränderliga situationen. Litauen rekommenderades även öka de offentliga investeringarna för den gröna och den digitala omställningen och för energitrygghet med beaktande av REPowerEU-initiativet, inbegripet med hjälp av faciliteten för återhämtning och resiliens och andra unionsmedel.

(21) Kommissionens vårprognos 2023 visar en expansiv inriktning på finanspolitiken (– 0,8 % av BNP) under 2023, i en miljö med hög inflation. Detta följer på en kontraktiv inriktning på finanspolitiken 2022 (+ 0,9 % av BNP). Ökningen av nationellt finansierade primära löpande utgifter (ej inräknat diskretionära åtgärder på inkomstsidan) under 2023 väntas ge ett kontraktivt bidrag på 0,4 % av BNP till finanspolitikens inriktning. Den förväntade ökningen av nationellt finansierade primära löpande utgifter är sammantaget i överensstämmelse med rådets rekommendation. Utgifter som finansieras med bidrag från faciliteten för återhämtning och resiliens och andra EU-medel beräknas uppgå till 2,0 % av BNP 2023, medan nationellt finansierade investeringar beräknas ge ett expansivt bidrag till finanspolitikens inriktning på 0,1 procentenheter[20]. Litauen planerar därför att finansiera ytterligare investeringar genom faciliteten för återhämtning och resiliens och andra EU-medel, och förväntas upprätthålla de nationellt finansierade investeringarna. Landet planerar att finansiera offentliga investeringar för den gröna och den digitala omställningen och för energitrygghet, såsom investeringar i att utveckla lokala förnybara energikällor och installera infrastruktur för lagring av el, vilket kommer att underlätta Litauens arbete med att koppla loss sig från elnätet som fungerar synkront med de ryska och belarusiska systemen. Dessa investeringsprojekt finansieras delvis av faciliteten för återhämtning och resiliens och andra EU-medel.

(22) Enligt stabilitetsprogrammet förväntas det offentliga underskottet minska till 1,7 % av BNP 2024. Minskningen 2024 återspeglar utfasningen av de åtgärder som vidtagits för att mildra de ekonomiska och sociala effekterna av de stigande energipriserna. I programmet förväntas den offentliga skuldkvoten öka till 37,7 % i slutet av 2024. Utifrån de politiska åtgärder som var kända vid prognosens stoppdatum räknar kommissionen i sin vårprognos 2023 med ett offentligt underskott på 1,4 % av BNP för 2024. Detta är lägre än den underskottskvot som beräknades i programmet, främst på grund av lägre offentliga utgifter för insatsförbrukning och högre nominell BNP. Kommissionens vårprognos 2023 visar en lägre offentlig skuldkvot, 36,6 % i slutet av 2024.

(23) Enligt stabilitetsprogrammet ska de flesta av energistödåtgärderna fasas ut under 2024. Kommissionen utgår också från att nästan alla energistödåtgärder fasas ut (nettokostnad på 0,1 % av BNP 2024). ,Dessa uppskattningar bygger på antagandet att inga nya energiprishöjningar kommer att ske.

(24) I programmet planerar Litauen att uppfylla det medellångsiktiga budgetmålet – ett strukturellt budgetsaldo på – 1,0 % av BNP[21] – under 2023 och behålla det under resten av programperioden. Enligt kommissionens vårprognos 2023 beräknas det strukturella saldot till – 0,6 % av BNP 2023 och – 0,3 % av BNP 2024, vilket är över det medellångsiktiga budgetmålet. En försiktig finanspolitik 2024 kommer också att

[20] Övriga nationellt finansierade kapitalutgifter beräknas ge ett expansivt bidrag på 0,2 procentenheter av BNP.

[21] Det strukturella saldot (konjunkturrensat saldo ej inräknat engångsåtgärder och andra tillfälliga åtgärder) omräknat av kommissionen enligt den gemensamt överenskomna metoden pekar på ett strukturellt underskott på 0,6 % av BNP 2023 och 0,2 % 2024.

bidra till att minska kärninflationen, som ligger långt över genomsnittet i euroområdet, och som kan leda till minskad konkurrenskraft om den håller i sig.

(25) Om man antar att politiken är oförändrad beräknas i kommissionens vårprognos 2023 att de nationellt finansierade primära nettoutgifterna kommer att öka med 2,7 % under 2024.

(26) Enligt programmet förväntas de offentliga investeringarna minska från 4,0 % av BNP 2023 till 3,9 % 2024. Den lägre investeringen återspeglar lägre nationellt finansierade investeringar och investeringar finansierade av EU.

(27) I stabilitetsprogrammet beskrivs en finanspolitisk utveckling på medellång sikt fram till 2026. Enligt programmet förväntas det offentliga underskottet successivt minska till 1,4 % av BNP 2025 och till 0,9 % 2026. Det offentliga underskottet planeras därmed ligga kvar under 3 % av BNP under programperioden. Enligt programmet förväntas den offentliga skuldkvoten öka från 37,7 % i slutet av 2024 till 38,6 % i slutet av 2026.

(28) Litauens skatteintäkter som en del av BNP ligger markant under EU-genomsnittet, vilket begränsar den finansiering som finns att tillgå för offentliga utgifter för hälso- och sjukvård, socialt skydd och allmänna offentliga tjänster. Momsgapet (skillnaden mellan förväntade momsintäkter och det belopp som uppburits) är fortfarande bland de högsta i EU, även om preliminära uppskattningar visar att det kan ha minskat rejält 2021. Intäkterna från fastighetsskatter, som är bland de skatter som gör minst skada för tillväxten, uppgick 2021 till omkring 0,3 % av BNP, omkring sju gånger lägre än EU-genomsnittet. Från bolagsskatt uppbar Litauen hälften av EU-genomsnittet (som andel av BNP), man hade några av de lägsta transportskatterna i EU och är en av få medlemsstater utan någon årlig fordonsskatt. De offentliga utgifterna för socialt skydd ökade 2015–2021, men ligger fortfarande långt under EU-genomsnittet. Detta tar sig uttryck i att de sociala förmånerna ligger på låga nivåer och har begränsad täckning, och ålderspensionerna är bland de lägsta i EU i förhållande till inkomst av tjänst. Utgifterna för allmänna offentliga tjänster är särskilt låga, då dessa får knappt hälften så mycket i finansiering (som procent av BNP) som EU-genomsnittet. Otillräckliga finansiella resurser till hälso- och sjukvård leder till långa väntetider och en hög grad av otillfredsställda behov för sjukvården, höga egna kostnader för patienterna och oförmåga att erbjuda sjukvårdspersonalen konkurrenskraftiga löner. Under 2021–2023 införde Litauen flera större permanenta åtgärder på utgiftssidan (t.ex. löneökningar i den offentliga sektorn, höjningar av pensioner och andra sociala förmåner), som inte kompenseras av motsvarande åtgärder på intäktssidan; detta kan på lång sikt utgöra en risk för Litauens finanspolitiska hållbarhet.

(29) I enlighet med artikel 19.3 b i förordning (EU) 2021/241 och kriterium 2.2 i bilaga V till samma förordning ska återhämtnings- och resiliensplanen omfatta ett stort antal ömsesidigt förstärkande reformer och investeringar som ska vara genomförda senast 2026. Genomförandet av Litauens återhämtnings- och resiliensplan är på god väg. Den 30 november 2022 lämnade Litauen in en första betalningsansökan, och kommissionen antog en positiv bedömning för 31 av 33 delmål som omfattade sex av planens sju delar, medan två delmål som gäller skattereformer har bedömts inte vara uppfyllda på ett tillfredsställande sätt. Kommissionen har därför aktiverat förfarandet ”uppskjuten betalning” som ger Litauen extra tid att uppfylla dessa delmål, samtidigt som landet får en delbetalning på 542,3 miljoner euro (netto i förfinansiering) kopplad till de delmål som uppfyllts tillfredsställande. Till följd av objektiva omständigheter knutna till de ökande priserna på energi och byggmaterial, och begränsningar i

leveranskedjan pga. Rysslands anfallskrig mot Ukraina, har Litauen för avsikt att lämna in modifieringar av planen, plus ett RePowerEU-kapitel för att påskynda utfasningen av fossila bränslen i ekonomin och minska beroendet av dem. I enlighet med artikel 14.6 i förordning (EU) 2021/241 uttryckte Litauen den 30 mars 2023 sin avsikt att begära 1 800 000 000 euro i ytterligare lånestöd inom ramen för faciliteten för återhämtning och resiliens. Ett snabbt införande av det nya REPowerEU-kapitlet i återhämtnings- och resiliensplanen kommer att göra det möjligt att finansiera ytterligare reformer och investeringar till stöd för Litauens strategiska mål på energiområdet och för den gröna omställningen. Ett systematiskt och ändamålsenligt deltagande av lokala och regionala myndigheter, arbetsmarknadens parter och andra relevanta berörda parter är fortsatt viktigt för att genomförandet av återhämtnings- och resiliensplanen ska lyckas, liksom annan ekonomisk politik och sysselsättningspolitik utanför planen, och för att säkerställa att fler känner ett egenansvar för den övergripande politiska agendan.

(30) Kommissionen godkände alla sammanhållningspolitiska programdokument från Litauen 2022. Det är viktigt att gå vidare med ett snabbt genomförande av de sammanhållningspolitiska programmen i komplementaritet och synergi med återhämtnings- och resiliensplanen, inbegripet REPowerEU-kapitlet, om den gröna och den digitala omställningen ska lyckas, den ekonomiska och sociala resiliensen öka och en balanserad territoriell utveckling uppnås i Litauen.

(31) Förutom de ekonomiska och sociala utmaningar som tas upp i återhämtnings- och resiliensplanen står Litauen inför ett antal ytterligare utmaningar med koppling till hälso- och sjukvårdssystemet, sociala tjänster och subventionerat boende, energi och den gröna omställningen.

(32) Hälsoresultaten i Litauen visar en av de lägsta förväntade livslängderna i EU. Litauen har jämfört med EU-genomsnittet fortfarande höga nivåer av dödsfall i sjukdomar som hade gått att förebygga och behandla. Litauen har en hög nivå av sjukhusinläggningar som hade gått att undvika, och det högsta antalet självmord i EU. Det visar att det är nödvändigt att få sjukvården att fungera bättre och att det behövs fler förebyggande åtgärder i den litauiska hälso- och sjukvårdsstrategin. Utmaningarna i sjukvårdssektorn förvärras av arbetsbrist, kompetensglapp och en ojämn fördelning av vårdpersonal, vilket begränsar tillgången till och tillhandahållandet av primärvård. Litauens återhämtnings- och resiliensplan innehåller betydande åtgärder, t.ex. en reform som kommer att omvandla nätverket av sjukhus och akutsjukvården, och investeringar i att modernisera vårdinrättningar och bygga upp en infrastruktur för expertcentrum för gruppen infektionsssjukdomar. När dessa åtgärder väl är genomförda väntas de kunna lösa vissa av de viktigaste utmaningarna. Utöver åtgärderna i återhämtnings- och resiliensplanen behövs det emellertid också ytterligare insatser för att ytterligare stärka primärvården och utöka den förebyggande vården, däribland göra sjukvårdssystemet mer resilient.

(33) Planeringen och tillhandahållandet av sociala tjänster förhindras av att kommunerna inte tillräckligt har engagerat icke-statliga organisationer och att de inte effektivt har införlivat utbildning i socialt bistånd och yrkesutbildning i den aktiva arbetsmarknadspolitiken, särskilt inte när det gäller de arbetslösa. Litauen har uppnått vissa framsteg genom att i vissa kommuner ha slutfört pilotprojekt om integrerade tjänster för de arbetslösa, och det har utfärdats en rekommendation till alla kommunerna om att börja tillämpa metodiken i dessa projekt i sina sysselsättningsfrämjande program under 2023. Det är ett steg i rätt riktning, men det återstår fortfarande att se effekten, och det behövs ytterligare insatser. I återhämtnings-

och resiliensplanen ingår betydande åtgärder som reformen av minimiinkomstsystemet och skatteförmånssystemet samt en ökning av arbetslöshetsförsäkringens omfattning. Dessa åtgärder förväntas lösa vissa av de viktigaste utmaningarna när det gäller socialt skydd när de väl är genomförda. Utöver åtgärderna i planen behövs det emellertid ytterligare insatser för att förbättra planeringen och tillhandahållandet av sociala tjänster.

(34) Tillgången till subventionerat boende är begränsad i Litauen. Omkring 9 700 familjer (nästan 19 000 personer) väntade på subventionerat boende i slutet av 2022, och den genomsnittliga väntetiden var då 5,85 år. De subventionerade boendena är fortfarande överlag av låg kvalitet. Även om Litauen har åtagit sig vissa reformåtgärder kring subventionerat boende, däribland att införa rätten att prioritera familjer med ensamstående föräldrar, höja inkomst- och tillgångsgränserna vid behörighetsbedömningen och lägga till särskilda villkor vid nationellt nödläge eller karantän, saknas det just nu en övergripande strategi för hur man hanterar dessa kroniska brister och höjer de subventionerade boendenas kvalitet.

(35) Efter Rysslands invasion av Ukraina har Litauen med framgång upphört att importera gas, olja, el och kol från Ryssland, genom att omdirigera energiimporten genom terminalen för flytande naturgas (LNG) i Klaipėda, oljeterminalen i Būtingė, den nya gassammanlänkningen med Polen, den förbättrade sammanlänkningen med Lettland och de befintliga elsammanlänkningarna med Polen, Lettland och Sverige. Litauens förbrukning av naturgas sjönk med 41 % under perioden mellan augusti 2022 och mars 2023, jämfört med den genomsnittliga gasförbrukningen under samma period de föregående fem åren. Detta var mer än minskningsmålet på 15 %, främst på grund av den minskade efterfrågan på gas från den kemiska industrin, till följd av de stigande energipriserna. Litauen skulle kunna fortsätta med insatserna för att tillfälligt minska efterfrågan på gas fram till den 31 mars 2024[22]. Trots detta är Litauen fortfarande högst beroende av import för sin energiförsörjning. Man importerar omkring två tredjedelar av bruttoelbehovet och nästan all olja och gas. Olja och gas står dessutom för tre fjärdedelar av landets energimix.

(36) Den höga efterfrågan på energi drivs av en stor och gammal transportflotta, med kollektivtrafik och järnväg som används för lite, ett stort bestånd av energiineffektiva byggnader och kraftigt energiintensiva industrier. Industrin stod för 58 % av Litauens totala gasförbrukning före energikrisen. Ytterligare ansträngningar för att minska energiintensiteten inom dessa sektorer, genom att främja industriell omvandling, bland annat innovativa produktionsprocesser, och därutöver främja användningen av förnybara energikällor, skulle minska Litauens beroende av energiimport. Incitamenten att välja mindre förorenande fordon är alltjämt låga i Litauen, samtidigt som kollektivtrafiksystemet är splittrat och lider av bristande samordning. Att främja mindre förorenande transportmedel är därför fortfarande en prioriterad fråga. Samtidigt är renoveringsfrekvenserna för flerfamiljshus alltjämt för låga för att kunna nå klimatneutralitetsmålen i den sektorn till 2050. Det visar att det behövs förbättrade förfaranden och incitament för renoveringar, och stöd till den privata sektorn så att den kan driva renoveringsprojekt. Litauen är fortfarande bland de sämst presterande i EU när det gäller energifattigdom, och läget kan försämras ytterligare om det uppstår ytterligare ihållande energiprisökningar och renoveringarna fortsätter att gå långsamt.

(37) Det litauiska elnätet är precis som i de övriga baltiska medlemsstaterna alltjämt utsatt, då det är synkroniserat med kraftnätet BRELL. Den regionala synkroniseringen av

[22] Rådets förordning (EU) 2022/1369 och rådets förordning (EU) 2023/706.

elnätet med resten av EU går framåt men har inte slutförts ännu (den förväntas vara färdig 2025). För detta är det nödvändigt med samarbete med Lettland och Estland. Litauen håller på att öka den inhemska energiproduktionen; man har vidtagit åtgärder för att rationalisera tillståndsförfarandena och främja elproduktion från förnybara energikällor, vilket har lett till kraftigt ökad produktionskapacitet för sol- och vindkraft mellan 2020 och 2021. Det är dock nödvändigt med en ytterligare höjning av ambitionerna att minska utsläppen av växthusgaser, öka andelen förnybar energi och öka energieffektiviteten om Litauen ska uppnå målen i 55 %-paketet.

(38) Brist på arbetskraft och kompetens i sektorer och yrken som är centrala för den gröna omställningen, däribland tillverkning, utbyggnad och underhåll av nettonollteknik, skapar flaskhalsar i omställningen till en nettonollekonomi. Utbildningssystem av hög kvalitet som tillgodoser föränderliga arbetsmarknadsbehov, och riktade kompetenshöjnings- och omskolningsåtgärder är viktiga för att minska kompetensbrister och främja inkludering och omfördelning på arbetsmarknaden. För att frigöra outnyttjad arbetskraft måste dessa åtgärder vara tillgängliga, framför allt för enskilda personer och i de sektorer och regioner som påverkas mest av den gröna omställningen. Sedan 2015 har antalet lediga tjänster ökat i de flesta nyckelsektorer, t.ex. byggindustrin (från 0,8 % till 1,5 % år 2021) och tillverkningsindustrin (från 1,4 % till 1,8 % år 2021). Dock låg siffran 2021 fortfarande under EU-genomsnittet på 3,6 % respektive 1,9 %. På senare år har brist på arbetskraft rapporterats i Litauen för 28 yrken som kräver särskild kompetens eller kunskap för den gröna omställningen. Arbetsbristen rapporterades som en särskild faktor som begränsade produktionen inom industri och byggverksamhet 2022.

(39) Mot bakgrund av kommissionens bedömning har rådet granskat stabilitetsprogrammet för 2023, och dess yttrande[23] återspeglas i rekommendation 1 nedan.

(40) Mot bakgrund av de nära kopplingarna mellan ekonomierna i medlemsstaterna i euroområdet och deras kollektiva bidrag till den ekonomiska och monetära unionens funktion rekommenderade rådet att euroområdets medlemsstater vidtar åtgärder, bland annat genom sina återhämtnings- och resiliensplaner, för att i) bevara en hållbar skuldsättning och undvika att öka aggregerad efterfrågan 2023, bättre rikta de finanspolitiska åtgärder som vidtas för att mildra effekterna av höga energipriser och överväga lämpliga sätt att avveckla stödet i takt med att energipristrycket minskar, ii) upprätthålla en hög nivå på offentliga investeringar och främja privata investeringar för att stödja den gröna och den digitala omställningen, iii) stödja en löneutveckling som mildrar den minskade köpkraften och samtidigt begränsar andrahandseffekterna på inflationen, och ytterligare förbättra den aktiva arbetsmarknadspolitiken och motverka kompetensbristen, iv) förbättra företagsklimatet och säkerställa att energistödet till företag blir kostnadseffektivt, tillfälligt, riktat till bärkraftiga företag och att det upprätthåller incitament för den gröna omställningen, och v) bevara den makroekonomiska stabiliteten och övervaka risker samtidigt som arbetet med att fullborda bankunionen fortsätter. För Litauen bidrar rekommendationerna 1, 2, 3 och 4 till genomförandet av den första, andra och tredje rekommendationen för euroområdet.

HÄRIGENOM REKOMMENDERAS Litauen att 2023 och 2024 vidta följande åtgärder:

1. Avveckla de energistödjande åtgärder som var i kraft i slutet av 2023. Om förnyade energiprishöjningar skulle kräva stödåtgärder, säkerställa att dessa är inriktade på att

[23] Enligt artiklarna 5.2 och 9.2 i rådets förordning (EG) nr 1466/97.

skydda utsatta hushåll och företag, har en finanspolitiskt överkomlig kostnad och bevarar incitamenten för energibesparingar.

Samtidigt som man upprätthåller en sund offentligfinansiell ställning under 2024 bevara nationellt finansierade offentliga investeringar och säkerställa ett ändamålsenligt utnyttjande av bidrag från faciliteten för återhämtning och resiliens och andra EU-medel, särskilt för att främja den gröna och den digitala omställningen. För perioden efter 2024 fortsätta att eftersträva investeringar och reformer som leder till högre hållbar tillväxt och upprätthålla en försiktig offentligfinansiell ställning på medellång sikt.

Göra hälso- och sjukvården och det sociala skyddet mer adekvat och förbättra de allmänna offentliga tjänsterna.

2. Fortsätta att stadigt genomföra sin återhämtnings- och resiliensplan och skyndsamt slutföra REPowerEU- kapitlet i syfte att snabbt börja genomföra det. Gå vidare med ett snabbt genomförande av de sammanhållningspolitiska programmen, i nära komplementaritet och synergi med återhämtnings- och resiliensplanen.

3. Stärka primärvården och utöka den förebyggande vården, inbegripet för att göra vårdsystemet mer resilient. Förbättra planeringen och tillhandahållandet av sociala tjänster. Förbättra kvaliteten på och tillgången till subventionerat boende.

4. Ytterligare minska beroendet av fossila bränslen och importerad energi genom att påskynda utbyggnaden av förnybar energi, i synnerhet genom att säkerställa tillräcklig kapacitet i elnätet och tillgång till det, säkerställa omvandling av och utfasning av fossila bränslen i den industriella produktionen, öka användandet av hållbar kollektivtrafik och göra byggnader mer energieffektiva, även för att minska energifattigdomen. Säkerställa att elsammanlänkningarna har tillräcklig kapacitet för att öka försörjningstryggheten, och då fortsätta den tidsmässigt lägliga synkroniseringen med EU:s elnät. Öka de politiska insatserna i syfte att tillhandahålla och förvärva de färdigheter som krävs för den gröna omställningen.

Utfärdad i Bryssel den

På rådets vägnar
Ordförande